

S-C

Redactie:

J. W. A. VAN WELSEME, *Viosplein-Zuid N°. 1,*
Weltevreden.
 C. A. BACKER, *Buitenzorg.*
 S. LEEFMANS, *Padang.*

Levend en Dood Materiaal:

C. A. BACKER, *Buitenzorg.*

Vaste Medewerkers:

Dr. W. DOCTERS VAN LEEUWEN.
 P. A. OUWENS.
 J. SYBRANDI.
 Dr. P. VAN OYE DE FONTENOY.
 EDW. JACOBSON.

Prijs per jaar f 8.50 — Leden der N. I. H. V. ontvangen het Tijdschrift gratis.

DE KAMBING OETAN.

(*Nemorhaedus sumatrensis* GRAY).

De *kambing oetan* geniet de geusurpeerde reputatie zeer zeldzaam te zijn, wat geenszins het geval is. In de Padangse Bovenlanden komt hij niet alleen op bijna alle hogere bergen voor, doch is in sommige streken ook op lagere bergketens vrij algemeen.

In de musea in Europa zijn blijkbaar weinig huiden van deze diersoort aanwezig, vandaar wellicht de mening, als zou het dier een grote zeldzaamheid zijn.

De Sumatraanse Antilope of Berg Geit-Antilope, die de latijnse naam *Nemorhaedus sumatrensis* ¹⁾ draagt, behoort tot de orde van de Herkauwers en meer in het bijzonder tot de famielje van de *Cavicornia* of Holhoornigen, die onder hare leden behalve onze tamme runderen, geiten en schapen. o. a. ook zulke dieren telt als de bison, de steenbok, de gems, de anoa en de verschillende antilopen.

¹⁾ De soort is door verschillende zoölogen onder allerlei namen beschreven, zoals dit tot groot ongerief van de beoefenaars der zoölogie ook met tal van andere dieren is geschied. Men vindt in de litteratuur vermeld: *Antilope edwardsii* M. EDWARDS; *Antilope interscapularis* LICHTENSTEIN; *Antilope sumatrensis* H. SMITH; *Capricornis milne-edwardsii* DAVID; *Capricornis rubida* BLYTH; *Capricornis sumatrensis* GRAY; *Capricornis swinhoei* GRAY; *Nemorhaedus* (ook gespeld *Nemorhoedus*, *Nemorhedus* en *Nemorrhodius*) *edwardsii* ANDERSON.

Een van de kenmerkende eigenschappen van deze famielje zijn de holle horens, die een paar benige uitsteeksels van het voorhoofdsbeen omsluiten. De horens, waarvan bij de *Cavicornia* slechts één paar aanwezig is, worden niet afgeworpen. Méestal zijn beide geslachten in het bezit van horens doch bij enkele soorten is alleen het mannetje er van voorzien. Uitzonderingen op deze kenmerken vindt men bij enige zeer merkwaardige leden der famielje, n.l. bij de in noordelik Hindostan en Tibet thuis behorende Vierhoornige Antilope (*Tetracercus quadricornis* H. Sm.) met 2 paar hoorns, en bij de nog zonderlinger *Antilocapra americana* Ow., een bewoner van de vlakten van Noord-Amerika. Deze laatste, waarvan hierbij een afbeelding gevoegd is, bezit niet alleen vertakte hoorns, maar deze worden ook geregeld afgeworpen, wat het enige geval van dien aard bij alle Holhoornigen is.

Fig. 1.

Antilocapra americana.

De *Kambing oetan* behoort tot de onderfamielje van de Antilopen; zijn naaste verwant, *Nemorhaedus goral* WAGN., zo genaamd naar zijn inheemse naam *goral*, leeft in grote kudden op de steile en rotsachtige hellingen van het westelike Himalaja Gebergte, tussen 1000 en 2600 meter. De Sumatraanse Antilope heet in de verschillende dialecten van het sumatraans Maleis: *kambing oetan*; in de Bataklanden daarentegen *beder* of *bandoet*.

Het is de enige vertegenwoordiger van de Antilopen in onze Oost en uitsluitend tot Sumatra beperkt. In Tapanoelie, de Padangse Bovenlanden, Kërintji en waarschijnlijk nog veel noordeliker en zuideliker houdt hij zich op bergtoppen en steile rotshellingen in kleine troepjes op, doch daalt ook geregeld in het lagere bergland af. Op de Talamau vond ik sporen op de beboste hellingen naar beneden toe tot aan de bosrand, die daar op 400 M. hoogte ligt. In meer ontgonnen streken is hij teruggedrongen naar meer ontoegankelijke, hogere gedeelten. Kalkgebergten, waarin zich steeds vele grotten en spleten bevinden zijn een zeer gezochte verblijfplaats voor deze dieren. In de Boekit Ngalau Sariboe, (Duizendgrotten-gebergte) ten oosten van Boea in de Padangse Bovenlanden zijn ze zeer algemeen. Aan de steile wanden van de vele koepelvormige kalkrotsen vindt men daar talrijke hollen, door overhangende rotsen beschut. Hier trof ik hunne slaapplekken aan, kenbaar aan de uitwerpselen en aan de vele sporen, waarmee de grond bedekt was.

Bij Si Pasang, gelegen aan de weg van Fort de Kock naar Loeboek Sikaping, worden de berggeiten geregeld gevangen. Ze leven daar in een uit vulkaniese tuffen opgebouwd terrein, dat door een net van kloven en zijravijnen met veelal loodrechte wanden is doorsneden.

De *kambing oetan* gelijkt op een zwaar gebouwde bok en door zijn donkere vacht en gedrongen gestalte doet hij veel aan een wild varken denken. De vacht is nagenoeg geheel zwart, doch op de rug en de zijden is de basale helft van de haren wit, welke kleur door het zwart heenschijnt. Boven op de schoft en de nek, te beginnen tussen de oren, bevinden zich manen uit lange, geelachtig witte en zwarte haren gemengd. Achter de schoft begint boven op de ruggegraat een neerliggende haarkam, die naar achteren doorloopt en in de staart eindigt. De oren zijn van binnen wit behaard, van buiten zwart, doch op de onderste helft van het oor hebben de haren reebruine punten, evenzo op de kop rond de oren en in de streek rond de mondhoek.

De onderkaak draagt van onderen een baard uit rossigbruine haren met witgemengd. De lippen zijn wit behaard. Tussen de dijen is de vacht witachtig en rossigbruin. Op

de voorkant van de voorpoten staan wat rossige haren tussen de zwarte in. Men vindt in de zoölogiese handboeken vermeld, dat de kleur soms roodbruin is en de ledematen vanaf de dij en voorarmen steeds rood. De exemplaren, welke ik gezien heb, waren echter allen als boven beschreven. De vacht is lang, stug en grof om de dieren tegen de koude op de hoge bergen te beschutten. De tong is van boven zwartachtig; de pupil, die zich horizontaal spleetvormig sluiten kan, vertoont een chocoladebruine kleur met een lichtbruine ring er om heen.

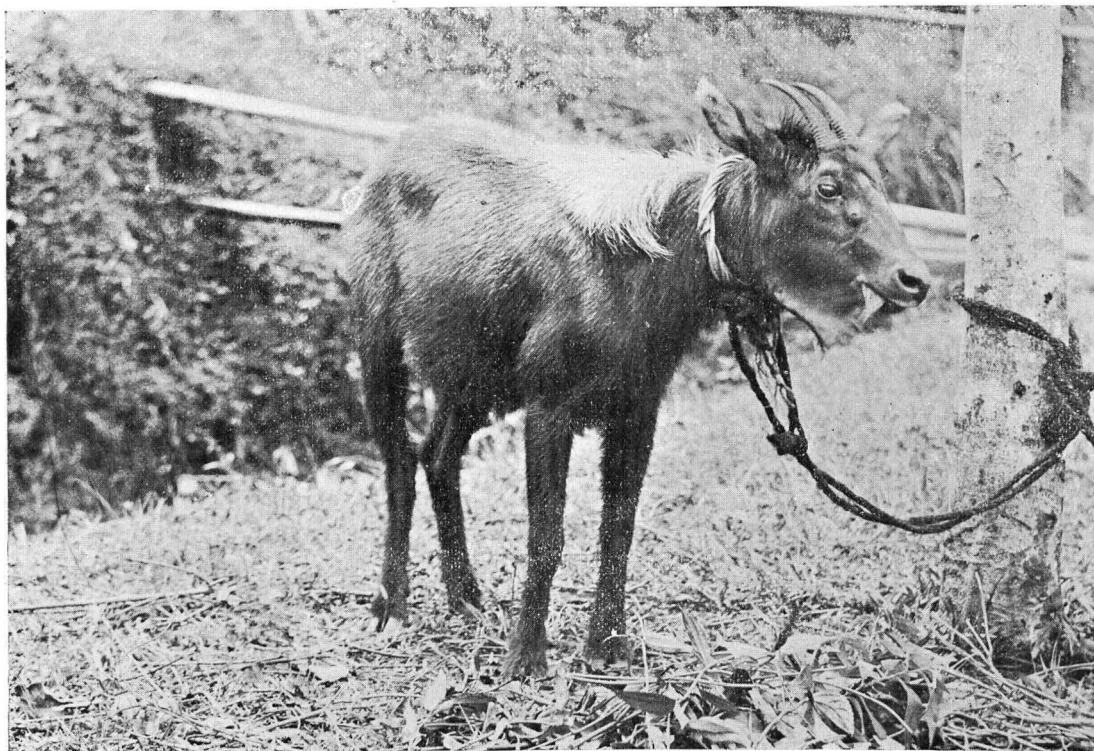

Fig. 2.

Kambing oetan *Nemorhaedus-sumatrensis* Gray in het bezit van de heer
J. Breuking, Padang Pandjang, afkomstig van de Pad. Bovenlanden Oct. 1917.

De zwarte horens zijn kort, kegelvormig en sterk achterwaarts gericht, bovendien zeer scherppuntig en bij de volwassen exemplaren, zowel bij de mannetjes als bij de wijfjes, flauw naar achteren gebogen. Van de wortel af tot op de helft vindt men ongeveer 12 overlangs gestreepte ringen, terwijl de bovenste helft glad is. De horens worden door het dier voortdurend scherp geslepen door de voorzijde aan bomen en rotsen op en neer te schuren. De stevig gebouwde poten hebben lange, dunne zwarte hoeven. De snuit is zwart en glimmend.

Een van de biezondere kenmerken vormen de uitmondingen der traanklieren. Bij andere holhoornigen, b.v. de herten, vindt men een open traangroef, die zich van de ooghoek schuin naar beneden uitstrekt. Bij de *Kambing oetan* staat echter 3 cm. onder elke ooghoek een bult met een uitlozingsopening in het midden. Bij de minste opwinding,

die het dier ondergaat, treedt uit deze klier een witachtig troebele vloeistof, die aan de lucht blootgesteld tot een korst indroogt. Bij sterke aandoeningen vloeit dit vocht zelfs druppelsgewijze uit de traanholten.

De *kambing oetan* is schuw en voorzichtig van aard. Oud gevangen exemplaren worden niet meer mak en zijn om hun boosaardig karakter nooit te vertrouwen. Jonge dieren kan men vrij laten rondlopen, hoewel op lateren leeftijd hun aard weer bovenkomt.

Fig. 3.

Kambing oetan's (*Nemorhaedus Sumatrensis*) in het bezit van de heer
J. Breuking, Padang Pandjang, afkomstig van de Pad.
Bovenlanden October 1917.

Zij verdedigen zich met de zeer scherpe horens, als ook met de voorpoten. Daarbij tillen zij gewoonlijk een van de poten zeer hoog, soms tot boven het hoofd op en brengen met hun hoeven flinke slagen toe. Ook heffen zij wel beide voorpoten tegelijk op, om daarmee naar de aanvaller te steken. Komt men in de nabijheid van een pas gevangen *kambing oetan* dan geeft deze met beide voorpoten tegelijk een harde slag op de grond, om de naderende af te schrikken.

De *kambing oetan* is niet levendig van aard en tamelijk langzaam in zijn bewegingen. Zijn grove, gedrongen bouw en de donkere vacht doen onwillekeurig aan een wildvarken denken.

Als hij vervolgd wordt, kan hij wel een flinke galop er in zetten, doch zijn gang haalt in snelheid niet bij de vliegensvlugge ren van het meerendeel der andere antilopen.

De *kambing oetan* is een uitstekende klimmer, langs steile rotswanden klautert hij met grote zekerheid, daarbij zijn zijn bewegingen langzaam en voorzichtig; geheel anders dan b.v. van de gemzen, die met lichte, sierlike sprongen van rots tot rots springen.

In gevangenschap heb ik het dier nooit enig geluid horen geven. Bij een verblijf op de top van de Goenoeng Talamau (Ophir) hoorden wij in het bos beneden zeer

eigenaardige tonen, die meer aan de loktoon van de een of andere grote vogel deden denken. De kërintjiese koelies, die ik toen bij mij had, zeiden dat dit de stem van de *kambing oetan* was, een bewering, die ik zeer in twijfel trek.

Het voedsel bestaat uitsluitend uit bladeren van bomen, struiken en van sommige kruiden; gras, tenminstedesoorten die in de lagere streken groeien, worden niet gegeten. De inlanders beweren, dat de *kambingoetan* 250 soorten bladeren eet, een fabeltje, dat moeilijk tegen te spreken zal zijn. Een zich in mijn bezit bevindende *kambing oetan* voedt zich met bladeren van de volgende planten: *tales sirah* (*Colocasia*

antiquorum Schott.) Deze plant schijnt het meestindesmaak te vallen en wel in het biezonder de violette variëteit, terwijl de

groene versmaad wordt, evenals de na verwante *Alocasia*-soorten.

De voorkeur aan deze plant geschonken is wel merkwaardig, omdat *Colocasia antiquorum* een gekweekte plant is, die niet groeit op de plaatsen waar de *kambing oetan* leeft.

Verder zijn nog min of meer gewild:

boekoe-boekoe (*Ficus lepicarpa* BL.)
bodi (*Ficus Rumphii* BL.)
oebi-prantjis (*Manihot utilissima* POHL.)
lidah-lidah (*Bauhinia tomentosa* L.)

Fig. 4.

Pad uitgetreden door Tapirs op de N. W.-helling van de Talamau op 2700 M.
(op het pad is een strik gespannen om wilde geiten, *Nemorhaedus sumatrensis*, te vangen).

baliëk-baliëk angin (*Mallotus chochinchinensis* LOUR).

landië (*Conocephalus suavolens* BL.)

tjamin aije (*Sarcocephalus Junghunii* MIQ.)

inai aije (*Hydrocera triflora* W. et A.)

tilakoet

poan

De boven vermelde minangkabause plantennamen werden mij door inlanders opgegeven, terwijl de daarmee gelijkwaardige wetenschappelijke namen, voor zoover die te vinden waren, aan het Plantkundig Woordenboek van DE CLERCQ werden ontleend.

De *kambing oetan* is zeer kieskeurig in zijn voedsel en weigert halsstarrig alle planten, die niet in zijn smaak vallen. Het komt mij voor, dat het daardoor zeer moeilijk, zo niet onmogelijk zal zijn het dier levend naar Europa te brengen; voor zover mij bekend, is dit dan ook tot nu toe niet gelukt. De in mijn bezit zijnde *kambing oetan* heb ik ook nooit er toe kunnen krijgen zijn voedsel in gedroogde staat te nuttigen.

De dieren zijn, evenals alle herkauwers, verzet op zout. Merkwaardig voor een herkauwer is nog het feit, dat zij hunne uitwerpselen op bepaalde plekken deponeren, zodat men daardoor grote ophopingen er van vindt. Ook bij mijn gevangen exemplaar kon ik dit waarnemen, daar het steeds een bepaalde hoek van zijn hok voor de lozing uitkiest.

De jacht op deze dieren wordt op verschillende wijze uitgeoefend. Meestal vangt men ze in strikken uit dik idjoek-touw, die opgehangen worden in de paadjes waarlangs de geiten gewoon zijn de berghellingen af te dalen. Wil men de geiten levend vangen, dan wordt de strik niet aan een boom vastgebonden, doch men bevestigt aan het uiteinde een zwaar blok hout, dat het gevangen dier achter zich aansleept en daardoor spoedig zo uitgeput raakt, dat het gemakkelijk te overweldigen is. Dikwijls maakt men gebruik van jachthonden, om de dieren in de strikken te jagen.

Goede jagers oefenen ook de loerjacht op de *kambing oetan* uit; door hun grote schuwheid is het echter moeilijk ze onder schot te krijgen. In gevangenschap zijn ze zeer gemakkelijk in het leven te houden als men hun slechts het juiste voedsel verstrekt. Ik vernam van herhaalde pogingen om de *kambing oetan* met de tamme geit te kruisen, wat echter steeds zonder resultaat bleef. In de Padangse Bovenlanden worden de dieren dikwijls gevangen, zowel om ze te eten, als om ze levend te verkopen. Voor f 15 à f 20 worden ze hier af en toe te koop aangeboden.

De Heer J. BREUKINK, Assistent Resident van Padang Pandjang, kreeg in betrekkelijk korte tijd drie levende exemplaren, waarvan een volwassen wijfje en twee nog jonge bokjes. Bijgaande foto's was hij dan ook zo vriendelijk op mijn verzoek te laten vervaardigen, waarvoor ik hem hierbij mijn dank betuig. Voor zo ver mij bekend, verscheen nog in geen enkel tijdschrift een afbeelding van de *kambing oetan* naar een fotografiese opname.

De *Tropiese Natuur* brengt zijn lezers dus hierbij een primeur op zoölogies gebied.

Fort de Kock, April 1918.

EDWARD JACOBSON.